

VALTIOVARAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ 17/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi valtion vahingonkorvaustoiminnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä syyskuuta 2014 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi valtion vahingonkorvaustoiminnasta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 159/2014 vp).

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostossa.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- oikeusasiamies Petri Jääskeläinen, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- finanssineuvos Asko Lindqvist, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöjohtaja Antti Leinonen, oikeusministeriö
- pääjohtaja Timo Laitinen ja apulaisjohtaja Satu Vallivaara, Valtiokonttori.

Kirjallisen lausunnon jaostolle ovat antaneet

- eduskunnan kanslia
- Oikeuskanslerinvirasto
- sisäministeriö
- Rajavartiolaitos.

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta sekä muutettavaksi syyttäjälaitoksesta annettua lakia, taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta annettua lakia sekä yhdyskuntapalvelusta annettua lakia. Mainituissa laeissa säädetään vahingonkorvausasioiden käsittelystä. Ehdotetuilla laeilla valtaosa valtioon kohdistuvista vahingonkorvausvaatimuksista keskitettäisiin Valtiokonttorin käsiteltäväksi. Näin parannettaisiin valtion taholta

vahinkoa kärsineiden oikeusturvaa ja luotaisiin järjestelmä, joka on sekä vahinkoa kärsineille että viranomaisille mahdollisimman selkeä. Pääosin Valtiokonttorille keskitettynä valtion vahingonkorvaustoiminta olisi valtionhallinnon näkökulmasta lisäksi järjestetty mahdollisimman kustannustehokkaalla tavalla.

Esitys liittyy valtion vuoden 2015 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2015.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä muutettuna.

Hallitus esittää valtion viranomaisen virheeseen tai laiminlyöntiin tai ankaraan vastuuseen perustuvien vahingonkorvausvaatimusten keskittämistä pääosin Valtiokonttorille. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki valtion vahingonkorvaustoiminnasta sekä muutettavaksi syyttäjälaitoksesta annettua lakia, taisteluvälineiden siviilihenkilöille aiheuttamien tapaturmien korvaamisesta annettua lakia ja yhdyskuntapalvelusta annettua lakia. Mainituissa laeissa säädetään vahingonkorvausasioiden käsittelystä.

Esityksen tavoitteena on edistää valtion viranomaisen toiminnan tai laiminlyönnin johdosta vahinkoa kärsineiden yhdenvertaista kohtelua siten, että keskenään samankaltaisissa tapauksissa korvaukset määrättäisiin samalla tavoin riippumatta vahingon aiheuttaneesta viranomaisesta. Tavoitteena on myös saavuttaa mahdollisimman kustannustehokas järjestely.

Valiokunta toteaa, että ehdotettu tehtävä sopii hyvin Valtiokonttorin toimenkuvaan, joka jo entuudestaan toimii valtion vakuutuslaitoksena lakisääteisen vahinkovakuuttamisen osalta ja huolehtii useiden erityislakien mukaisista vahingonkorvaustoiminnoista. Valtiokonttori katsoo, että se voi huolehtia uusista tehtävistä kehittämällä nykyisiä toimintaprosessejaan. Esitetty valtion vahingonkorvaustoiminto on myös sisällytettävissä Valtiokonttorin uuteen vahingonkorvausjärjestelmään ilman merkittäviä lisäkustannuksia.

Valiokunta pitää esitystä lähtökohtaisesti perusteltuna ja painottaa, että viranomaistoiminnassa aiheutuneen vahingon korvaamisessa ei ole kysymys vain yksittäistapauksista, vaan asialla on laajempaa yhteiskunnallista merkitystä hallinnon luotettavuuden ja oikeudenmukaisuuden kannalta. Keskittämällä vahinkojen käsittely ulkopuoliselle taholle voidaan lisätä kansalaisten luottamusta päätöksenteon puolueettomuuteen. Näin voidaan vähentää myös vahingonkärsijöiden tarvetta viedä asia tuomioistui-

men ratkaistavaksi. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä seurata järjestelyn toimivuutta sekä lain soveltamisalaan kuuluvien että sen ulkopuolelle jäävien tahojen osalta. Lisäksi valiokunta edellyttää, ettei esitys lisää byrokratiaa kansalaisten suuntaan eikä hallinnon kustannuksia.

Valiokunta toteaa myös selvyiden vuoksi, että keskittämisen ulkopuolelle jäävät sellaiset vahingot, joissa viranomaisen rahallisen korvauksen sijaan itse korjaa tai muutoin hyvittää aiheuttamansa vahingon.

Soveltamisala

Valtion vahingonkorvaustoimintaa koskevan lakiehdotuksen soveltamisala on kytketty viranomaisen toimintaan. Ehdotuksen 1 §:n 2 momentti sisältää kuitenkin luettelon lain soveltamisalan rajoituksista. Soveltamisalan ulkopuolelle on sekä henkilö- että esine- ja omaisuusvahinkojen osalta rajattu eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia. Toinen ylin laillisuusvalvoja, oikeuskansleri, sen sijaan kuuluu esityksessä lain soveltamisalan piiriin. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää johdonmukaisena säätää poikkeuksesta myös oikeuskanslerin viraston osalta, jonka perustuslaillinen asema on samankaltainen kuin eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian.

Valiokunta ei sen sijaan pidä ongelmallisena sitä, että eduskunnan muut virastot eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaa lukuun ottamatta kuuluvat keskitetyn korvauskäsittelyjärjestelmän piiriin. Lakiehdotuksen mahdollisimman laaja soveltamisala puoltaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Lain soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu esine- ja varallisuusvahinkoon perustuvat korvausvaatimukset, jotka koskevat mm. poliisin toiminnasta aiheutunutta vahinkoa. Valiokunta toteaa, että myös Rajavartiolaitoksella on vastaavia rikostutkintatehtäviä kuin poliisilla, ja se tekee virka-apuna kiireellisiä poliisitehtäviä erityisesti harvaan asutuilla alueilla.

Valiokunta pitää näin ollen perusteltuna, että Rajavartiolaitoksen toiminta rajataan lain soveltamisalan ulkopuolelle esine- ja varallisuusvahinkojen osalta samalla tavoin kuin poliisin toiminta. Tämä vastaa myös voimassa olevan rajavartiolain (578/2005) säännöksiä. Henkilövahingot kuuluisivat kuitenkin myös Rajavartiolaitoksen osalta lain soveltamisalaan, mikä edellyttää uuden momentin lisäämistä rajavartiolain (578/2005) 80 d §:ään.

Valiokunta toteaa lisäksi, että esityksessä ei ole otettu huomioon sen aiheuttamaa tarvetta muuttaa myös voimassa olevaa poliisilakia. Näin ollen valiokunta ehdottaa, että poliisilain (872/2011) 8 luvun 7 §:ään lisätään uusi momentti, jossa henkilöön kohdistuvan vahingon korvaus suoritetaan käsittelyssä olevan lakiehdotuksen mukaisesti Valtiokonttorin toimesta.

Vaikutukset valtion talousarvioon

Valtiokonttorin maksamien vahingonkorvausten kattamiseksi keskitettyyn menettelyyn kuuluvien kirjanpitoyksiköiden talousarviomäärära-

hoista siirretään vahingonkorvauksiin käytetyt määrärahat vuodesta 2015 lukien Valtiokonttorille (mom. 28.50.50 Vahingonkorvaukset). Valiokunnan ehdottamat lain soveltamisalan muutokset vähentävät esityksen perusteluissa mainitun Rajavartiolaitokselta siirrettävän määrärahan 2 000 euroon. Esityksen aiheuttamat määrärahojen siirrot Valtiokonttorille ovat siten yhteensä 466 000 euroa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella valtiovarainvaliokunta ehdottaa,

että 2.—4. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina.

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään uusi 5. ja 6. lakiehdotus (Valiokunnan uudet lakiehdotukset).

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

valtion vahingonkorvaustoiminnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

(1 mom. kuten HE)

Tätä lakia ei sovelleta *oikeuskanslerinvirastoon eikä* eduskunnan oikeusasiamiehen kansliaan kohdistuviin vahingonkorvausvaatimuksiin eikä sellaisen esine- tai varallisuusvahin-

koon perustuvan korvausvaatimuksen käsitteeseen, joka koskee:

1) puolustusvoimien (*poist.*) toiminnassa kiinteistölle aiheutunutta vahinkoa tai sotilaallisesta kriisinhallinnasta johtuvaa vahinkoa;

2) poliisin ja Rajavartiolaitoksen toiminnassa aiheutunutta vahinkoa;

(3—6 kohdat kuten HE)

(3 mom. kuten HE)

2—6 §
(Kuten HE)

Valiokunnan uudet lakiehdotukset

5.

Laki

rajavartiolain 80 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään rajavartiolain (578/2005) 80 d §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 749/2014, uusi 4 momentti seuraavasti:

80 d §

Korvauksen suorittaminen

Henkilöön kohdistuvan vahingon johdosta korvausta suoritetaan siten kuin valtion vahin-

gonkorvaustoiminnasta annetussa laissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa Rajavartiolaitokselle esitettyyn vahingonkorvausvaatimukseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

6.

Laki

poliisilain 8 luvun 7 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään poliisilain (872/2011) 8 luvun 7 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

8 luku

Vahingonkorvaus ja palkkio

7 §

Korvauksen ja palkkion suorittaminen

Henkilöön kohdistuvan vahingon johdosta

korvausta suoritetaan siten kuin valtion vahingonkorvaustoiminnasta annetussa laissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa poliisille esitettyyn vahingonkorvausvaatimukseen sovelle-

taan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 24 päivänä lokakuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kimmo Sasi /kok	Matti Saarinen /sd
vpj.	Pentti Kettunen /ps	Sari Sarkomaa /kok
jäs.	Pertti Hemmilä /kok (osittain)	Osmo Soininvaara /vihr
	Jouko Jääskeläinen /kd	Kauko Tuupainen /ps
	Timo Kalli /kesk	Kari Uotila /vas
	Sampsa Kataja /kok	Ville Vähämäki /ps
	Anneli Kiljunen /sd (osittain)	vjäs. Esko Kurvinen /kok (osittain)
	Mika Lintilä /kesk	Riitta Myller /sd
	Mats Nylund /r	Antti Rantakangas /kesk
	Heli Paasio /sd	Anne-Mari Virolainen /kok
	Kari Rajamäki /sd	Tuula Väättäinen /sd (osittain).
	Markku Rossi /kesk	

Valiokunnan sihteerinä jaostokäsittelyssä on toiminut

valiokuntaneuvos Mari Nuutila.